

УДК 342.9:351.746.1(477)  
DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.4.68>

**Казмірук К. А.**

аспірант

ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права»

## МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

*В статті здійснено дослідження методів адміністративно-правового регулювання державної прикордонної служби. Зазначено, що у сучасних умовах правової трансформації та глибоких змін у сфері національної безпеки України, викликаних зовнішньою агресією, активізацією нелегальної міграції, зростанням транснаціональної злочинності, питання ефективного регулювання діяльності Державної прикордонної служби України набуває особливого значення. Одним із ключових елементів правового впливу на функціонування цього органу є методи адміністративно-правового регулювання, які визначають форми, інструменти та механізми реалізації правових норм у сфері прикордонної безпеки. Методи адміністративно-правового регулювання відіграють фундаментальну роль у забезпеченні належної взаємодії ДПСУ з іншими органами державної влади, підпорядкованими структурами, суб'єктами господарювання, громадянами та міжнародними партнерами.*

*Окреслено, у системі публічного управління важливе місце займає адміністративне право як галузь, що регулює діяльність органів виконавчої влади, в тому числі й правоохоронних структур. Одним із ключових об'єктів адміністративно-правового впливу є Державна прикордонна служба України як спеціальний орган, який забезпечує охорону та недоторканність державного кордону, здійснює прикордонний контроль, бере участь у боротьбі з транснаціональною злочинністю, нелегальною міграцією, контрабандою тощо. Ефективність правового регулювання діяльності ДПСУ багато в чому визначається правильним застосуванням методів адміністративного права, які виступають як засоби реалізації норм, що регламентують організацію, повноваження, порядок діяльності та взаємодії прикордонного органу з іншими суб'єктами.*

*Зроблено висновок, що методи адміністративно-правового регулювання Державної прикордонної служби України є невід'ємною складовою правового механізму, що забезпечує функціонування цього важливого правоохоронного органу у сфері охорони державного кордону. Застосування методів адміністративного впливу таких як, переконання, заохочення, адміністративний примус дозволяє ДПСУ реалізовувати свої повноваження в умовах складного та динамічного безпекового середовища та є важливим чинником у дотриманні балансу між владним впливом і забезпеченням прав і свобод громадян, прозорістю управлінських рішень та їх правовою визначеністю.*

**Ключові слова:** адміністративно-правове регулювання, прикордонна служба, національна безпека, національна безпека і оборона, адміністративна діяльність, методи, правоохоронна діяльність, правоохоронний орган, публічне управління, дотримання прав та свобод громадян.

**Актуальність дослідження.** У сучасних умовах правової трансформації та глибоких змін у сфері національної безпеки України, викликаних зовнішньою агресією, активізацією нелегальної міграції, зростанням транснаціональної злочинності, питання ефективного регулювання діяльності Державної прикордонної

служби України набуває особливого значення. Одним із ключових елементів правового впливу на функціонування цього органу є методи адміністративно-правового регулювання, які визначають форми, інструменти та механізми реалізації правових норм у сфері прикордонної безпеки. Методи адміністративно-правового регу-

лювання відіграють фундаментальну роль у забезпеченні належної взаємодії ДПСУ з іншими органами державної влади, підпорядкованими структурами, суб'єктами господарювання, громадянами та міжнародними партнерами. Чітке розуміння їхньої природи, функціонального призначення та правового змісту є передумовою для формування ефективної системи управління у сфері охорони державного кордону. Актуальність теми також зумовлена необхідністю гармонізації національного адміністративного законодавства з європейськими стандартами, зокрема у частині дотримання прав людини, пропорційності адміністративного втручання та правової визначеності. Удосконалення методів адміністративного регулювання діяльності прикордонної служби сприятиме підвищенню її функціональної ефективності, зміцненню законності та прозорості управлінських процесів, а також посиленню довіри громадян до державних інституцій. Дослідження методів адміністративно-правового регулювання ДПСУ є актуальним з огляду на трансформацію безпекового середовища, активізацію воєнних дій, а також інтеграційний курс України до ЄС, що вимагає модернізації правових підходів до діяльності прикордонної служби.

**Мета дослідження.** Метою цієї статті є з'ясування змісту, видів і особливостей застосування методів адміністративно-правового регулювання в діяльності Державної прикордонної служби України, виявлення існуючих проблем і формування пропозицій щодо їх удосконалення відповідно до сучасних правових та безпекових вимог.

**Останні наукові дослідження.** Проблематика адміністративно-правового регулювання державної прикордонної служби в Україні досліджувалась у працях низки вітчизняних науковців таких, як : В. Авер'янов, С. Адамчук, О. Андрійко, О. Бандурка, В. Білецький, В. Бойко, В. Галунько, І. Голосніченко, Р. Гуменюк, Р. Гринько, Н. Демчик, В. Зьолка, Ю. Іщук, В. Колпаков, М. Король, С. Кузьменко, Ю. Курилюк, І. Кушнір, Я. Кушнір, Р. Ляшук, О. Мейко, А. Мота, О. Савченко, Л. Серватюк, В. Половінков, С. Рибаченко,

С. Царенко, О. Царенко, В. Хома та інших, які зробили вагомий внесок у розвиток теоретичних та практичних засад нормативного регулювання діяльності державної прикордонної служби в Україні, але слід зазначити, що в умовах сьогодення вищевказане питання потребує додаткового дослідження та певного корегування чинного законодавства, оскільки визначення, аналіз і класифікація методів дозволить глибше зрозуміти особливості адміністративно-правового впливу на сферу прикордонного управління, а також сприяти підвищенню ефективності нормативно-правового регулювання.

**Виклад основного матеріалу.** У системі публічного управління важливе місце займає адміністративне право як галузь, що регулює діяльність органів виконавчої влади, в тому числі й правоохоронних структур. Одним із ключових об'єктів адміністративно-правового впливу є Державна прикордонна служба України як спеціальний орган, який забезпечує охорону та недоторканність державного кордону, здійснює прикордонний контроль, бере участь у боротьбі з транснаціональною злочинністю, нелегальною міграцією, контрабандою тощо. Ефективність правового регулювання діяльності ДПСУ багато в чому визначається правильним застосуванням методів адміністративного права, які виступають як засоби реалізації норм, що регламентують організацію, повноваження, порядок діяльності та взаємодії прикордонного органу з іншими суб'єктами. Методи адміністративно-правового регулювання мають специфічний характер: вони поєднують елементи владних приписів, обов'язковості, підпорядкованості з принципами законності, пропорційності, дотримання прав людини.

У правовій науковій літературі, методи діяльності становлять собою способи, прийоми або інструменти досягнення визначеної мети, які формують якісну характеристику управлінських та виконавчих дій, а також відображають не лише техніку реалізації повноважень, а й сутність владно-організаційного впливу суб'єктів публічного управління у відповідній сфері [1, с.617]. На думку, В. М. Плішкіна, який визначає метод діяльності як спосіб орга-

нізуючого впливу суб'єкта на керовану систему або об'єкт діяльності, який забезпечує реалізацію функцій, вирішення конкретних завдань і досягнення поставлених цілей. Таке визначення акцентує увагу на системному характері методів як інструментів управлінського впливу, які дозволяють впорядковувати діяльність державного органу відповідно до його правового статусу, функціонального призначення та компетенції [2, с.121]. Щодо діяльності ДПСУ таке трактування є цілком релевантним, оскільки методи адміністративно-правового регулювання є певними механізмами, за допомогою яких суб'єкти управління формують і реалізують вплив на внутрішні процеси і зовнішні відносини, забезпечуючи при цьому досягнення стратегічних цілей у сфері прикордонної безпеки.

Важливо підкреслити, що методи адміністративно-правового регулювання діяльності ДПСУ безпосередньо впливають із чинних правових норм та державної прикордонної політики, формуються на основі завдань, покладених на прикордонну службу, та забезпечують реалізацію її владних повноважень у межах адміністративної юрисдикції. Саме завдяки методам досягається практичне втілення функцій Державної прикордонної служби України у сфері охорони державного кордону, протидії правопорушенням та гарантування прикордонної безпеки, що є невід'ємною складовою національної безпеки та важливим чинником реалізації державної прикордонної політики. Для реалізації завдань, визначених чинним законодавством, у практичній діяльності Державної прикордонної служби України застосовуються два базові загальні методи адміністративно-правового регулювання, а саме переконання та адміністративний примус, які мають універсальний характер і використовуються у більшості напрямів адміністративної діяльності прикордонних органів та підрозділів [3]. Саме через поєднання цих методів забезпечується баланс між превентивним і примусовим впливом, що дозволяє ефективно реалізовувати завдання прикордонної політики держави.

У діяльності Державної прикордонної служби України метод переконання роз-

глядається як превентивний та м'який спосіб адміністративно-правового впливу, спрямований на формування у громадян належного рівня правосвідомості, дотримання встановлених прикордонних режимів і правил, а також добровільне виконання законних вимог уповноважених посадових осіб. Ряд вчених зазначають, що основною формою реалізації методу переконання є профілактична бесіда, ефективність якої багато в чому залежить від уміння застосовувати дільничними інспекторами міліції психолого-педагогічних прийомів виховного впливу (роз'яснення, порівняння, заохочення, виявлення довіри) [4, с. 83]. Застосування цього методу проявляється у здійсненні інформаційно-роз'яснювальної роботи, проведенні профілактичних бесід, винесенні офіційних попереджень, а також у залученні представників прикордонних органів до громадських заходів.

Адміністративний примус, на відміну від переконання, передбачає застосування владних заходів обмежувального або примусового характеру до осіб, які порушують прикордонне законодавство чи створюють загрозу безпеці державного кордону.

Застосування співробітниками ДПСУ заходів адміністративного примусу має низку специфічних особливостей, що зумовлені її особливим правовим статусом серед органів публічної влади. Це пояснюється тим, що на ДПСУ покладено ключове завдання із забезпечення недоторканності державного кордону України, що передбачає можливість використання широкого спектра примусових заходів. У багатьох випадках адміністративний примус виступає одним із основних інструментів реалізації повноважень прикордонних органів, проте водночас у правозастосовчій практиці не виключається й добровільна співпраця суб'єктів із прикордонним законодавством.

**Висновок.** Отже, методи адміністративно-правового регулювання Державної прикордонної служби України є невід'ємною складовою правового механізму, що забезпечує функціонування цього важливого правоохоронного органу у сфері охорони державного кордону. Застосування методів адміністративного впливу

таких як, переконання, заохочення, адміністративний примус дозволяє ДПСУ реалізовувати свої повноваження в умовах складного та динамічного безпекового середовища та є важливим чинником у дотриманні балансу між владним впливом і забезпеченням прав і свобод громадян, прозорістю управлінських рішень та їх правовою визначеністю.

### Список використаної літератури:

1. Юридична енциклопедія. Київ. Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 2001. Т. 3. 792 с.
2. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ : підручник Київ. Національна академія внутрішніх справ України, 1999. 702 с.
3. Богів Я. С. Місце адміністративного примусу в діяльності органів публічної влади. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 32. 2022 С. 326-331 URL <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7457621>
4. Єсімов С. С. Організаційно-правові засади діяльності дільничного інспектора міліції: навч.-метод. посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2008. 360 с.

---

### **Kazmiruk K. A. Methods of administrative and legal regulation of the State Border Service of Ukraine**

*The article studies the methods of administrative and legal regulation of the State Border Service. It is noted that in the current conditions of legal transformation and profound changes in the sphere of national security of Ukraine, caused by external aggression, increased illegal migration, and the growth of transnational crime, the issue of effective regulation of the activities of the State Border Service of Ukraine is of particular importance. One of the key elements of legal influence on the functioning of this body is the methods of administrative and legal regulation, which determine the forms, tools and mechanisms for implementing legal norms in the field of border security. Methods of administrative and legal regulation play a fundamental role in ensuring proper interaction of the State Border Service of Ukraine with other state authorities, subordinate structures, business entities, citizens, and international partners.*

*It is outlined that in the public administration system, administrative law occupies an important place as a branch that regulates the activities of executive authorities, including law enforcement agencies. One of the key objects of administrative and legal influence is the State Border Service of Ukraine as a special body that ensures the protection and inviolability of the state border, carries out border control, participates in the fight against transnational crime, illegal migration, smuggling, etc. The effectiveness of legal regulation of the activities of the State Border Service of Ukraine is largely determined by the correct application of administrative law methods, which act as means of implementing the norms regulating the organization, powers, procedure for activities and interaction of the border agency with other entities.*

*It is concluded that the methods of administrative and legal regulation of the State Border Service of Ukraine are an integral part of the legal mechanism that ensures the functioning of this important law enforcement agency in the field of state border protection. The use of methods of administrative influence such as persuasion, encouragement, and administrative coercion allows the State Security Service of Ukraine to exercise its powers in a complex and dynamic security environment and freedoms and is an important factor in maintaining a balance between governmental influence and ensuring the rights and freedoms of citizens, the transparency of administrative decisions and their legal certainty.*

**Key words:** administrative and legal regulation, border service, national security, national security and defense, administrative activity, methods, law enforcement activity, law enforcement agency, public administration, observance of citizens' rights.